

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Konuşan Arabalar, Yönünüzü Bulduran Telefonlar

İş arkadaşım Bill, ricam üzerine o gün beni evden işe taşıma görevini üstlenmişti. Arabasına biner binmez ön panele yerleştirilmiş ekranın dikkatimi çektiğini farkettili. Dikkatimi çeken cihaz, Bill'in GPS yoluyla yön bulmasına yardımcı oluyordu. İşyerimizin adresini girerek, cihaza, benim evimden işyerimize güzergah belirlemesi komutunu verdi. İkimizin de her gün kullandığımız güzergahta Bill'in GPS'ini deniyorduk. Kibar bir bayanın sesi bizi daracak yollarda sakın sakın yönlendiriyordu. Arabanın içindeki bir ekrandaki haritada tam olarak nerede olduğumuzu, ne yönde gittiğimizi görebiliyorduk.

İlk 7-8 kilometrede cihazın yaşamımda nasıl kolaylık sağlayabileceğinin hesabını yapıyordum. Yabancı olduğu yerlerde ikide bir durup haritaya bakmama gerek kalmayacaktı; kaybolmak, yanlış yönde gitmek tarihe karışacaktı. Derken bayanın sesindeki sert bir tonlama dikkatimi yeniden cihaza yönlendirdi. İşe gitmek için en kestirme yollardan birine, sağa dönmüştük. Ne yazık ki bizim kullandığımız güzergah, GPS'inkinden farklıydı. GPS'ten çıkan bayan sesi, biraz da tehditkar bir tonlamayla bize geri dönmemizi söylüyor, sağa dönmek yerine düz gitmemiz konusunda komutlar yağdırıyordu. Bill, "cihaza kulak verme" dedi. Cihazı kapatmak yerine, işe varana kadar "geri dön", "yanlış yönde gidiyorsun" uyarılarını kulakardı ettik. Kurmaya başladığımız hayallere yenileri eklenmişti. Bilmediğim bir güzergahta, cihazın yanlış yönlendirmesi yüzünden onlarca kilometre fazla mesafe katettiğimi düşündüm. Hem bu tekdüze bayan sesine kaç saat katlanabilirdim ki? Çok geçmeden, cihazdan gelen komutların aksini yapmanın cazibesine kapılmaz mıydım?

Doksanlı yılların ortalarından beri GPS'in sivil amaçlı kullanıma açılması, bunun yaşamımıza getireceği yenilikler, bu derginin sayfalarında birden çok yazarca sık sık değinilen bir konu oldu. GPS'in dağcılık, sualtı sporlarındaki; havacılık ve denizcilik alanlarındaki kullanımının yanısıra günlük yaşamımıza getireceği değişim enine boyuna ele alındı. İlk aday, taşıtlardaki kullanımıydı. Nitekim, geçtiğimiz ay Noel'de, arabalara yerleştirilen, uydular aracılığıyla yön bulmayı sağlayan cihazlar İngilizlerin en popüler hediyelerinden biri oldu. İş arkadaşım Bill'in ilkel olarak niyeleyebileceğimiz GPS'inin çok yeni yeteneklerle donatılmış olanları piyasalarda boy gösterdi. Cihazların yetenekleri de elbette fiyatlarıyla orantılı olarak artıyor. Hemen hepsi sizi gitmek istediğiniz yerin birkaç metreyle ifade edilebilecek kadar yakınına kadar götürebiliyor. Kimileri yanlış yola saptığınızda güzergahı yeniden hesaplayıp, sizi geri döndürmek ya da tehditkar komutlar yağdırmak yerine, hatanızı düzeltiyor. Diğerleri, o anki trafik durumunu değerlendirerek sürücüyü trafikte sıkışmadan gideceği yere yönlendiriyor.

Oysa oldukça tekdüze ve sakın sesle verilen

bu komutlar, aramızdan bazılarının içindeki isyankar kişiliği ortaya çıkarıyor. Bir otomobil firması, bu kişiler için, sıradan koşulları taklit eden bir sistem seçeneği veriyor müşterilerine. Buna göre, yön bulma cihazınızın "kişiliğini" seçebilirsiniz. Sözelgemi 'dün gece tartıştık', 'yön bulmada umutsuzum', 'zaten araba kullanmak istemiyordum', sunulan kişilik seçeneklerinden yalnızca birkaçı. Sistem, aynı zamanda sinirlenip yön vermeyi reddetmeye de programlanabiliyor. Seksenli yılların ünlü televizyon dizisinin kahramanı Kara Şimşek adlı, konuşan, kendi kendine yön bulan arabanın maceralarını izlemiş olanlar, hayranlıkla izledikleri teknolojinin yirmi yıldan daha kısa sürede gerçek olduğunu görmekten mutluluk duyacaklardır. Otomobil üreticilerine göre, sürücülerin yön bulmasına yardımcı olan bu cihazlar önümüzdeki on yıl içinde, sıradan otomobillerin sıradan parçaları haline gelecekler. Bu gelişim Avrupa'nın, ABD tekelindeki GPS'e rakip, Dünya'da herkesin kullanabileceği yeni bir sistemi geliştirme çalışmalarına da eşlik edecek.

ABD'nin, askeri kullanım amacıyla geliştirilen GPS'i ve Ruslar'ın Glonass'ı sivil kullanıma açmış olsalar da, her ikisi de halen bu ülkelerin savunma bakanlıklarının kontrolünde. Bu demektir ki 'güvenliği' tehdit eden bir durumda ABD ve Rusya, dünyanın dört bir köşesindeki sivil GPS ve Glonass kullanıcılarını bu hizmetten mahrum bırakma gücüne sahip. Güvenlik kaygısı yaşayan ABD Savunma Bakanlığı, GPS'i ilk kez sivil kullanıma sunduğunda, sistemi 100 metreye kadar

varabilen hata yapma 'yeteneği' ile donatılmıştı. Uluslararası baskılar sonucunda 2001'de bu hataları ortadan kaldırdı. Glonass'ın hikayesiye bambaşka. Sistem ticari amaçlı GPS kullanıcılarına, GPS'in erişemediği ya da başarısız olduğu yerlerde yedek görevi görüyor. 2001 yılından beri sistem, bakımsızlık yüzünden çürümeye yüz tutmuş durumda.

İşte Avrupa'nın bu sektöre adım atmasındaki nedenlerden en önemlisi de bu. Avrupa Birliği, Avrupa Uzay Ajansı (ESA) işbirliğiyle yepyeni üçüncü bir uydu navigasyon sistemi geliştirmek için gerekli bütçeyi ayırdı. ESA'nın hedefi 30 uyduyu yörüngeye oturtarak, hem bu yeni uydular hem de GPS uydularıyla bir yer istasyonlar ağından oluşan çok daha güvenilir bir sistem geliştirmek. Galileo adı verilen sistem, askeri amaçlı değil; kamu ve özel sektör işbirliğiyle sivil kullanım için kurulacak.

Galileo'nun kullanımının tam anlamıyla küresel olabilmesi için, Avrupa Birliği bazı siyasi manevralarda da bulundu. ABD ve Rusya ile imzaladığı anlaşmalarla, Galileo'nun GPS ve Glonass ile uyumlu olmasını sağladı. Böylece GPS'le yarışmak yerine kaynakları birleştirmiş oldu. Bunun ötesinde, ABD'nin tüm karşı çıkımlarına karşın Çin'i de projeye kattı. Çin, uyduların masraflarının beşte birini karşılayacak.

ESA ise yer istasyonlarını kurarak işe girişti. Bu ilk aşama geçtiğimiz Aralık ayında tamamlandı. Bu yer istasyonları GPS uydularından gelen sinyallerin güvenilirliğini artırıyor. Yeni istasyon ağı sayesinde 5 metre kadar küçük bir hatayla konumunuzu sağlayabiliyorsunuz. Bu, pazara sunulan navigasyon cihazlarının çeşitliliğindeki artışta da açıklıyor. 2005, bu yeni sistemin ilk uydularının fırlatılışına sahne olacak. 2008 yılında, dünyanın her yerinden Galileo yardımıyla yönünüzü bulabileceksiniz. Sistemi kullananlar yalnızca arabalar, kamyonlar olmayacak. Galileo, cep telefonunuzdan itfaiyecilere, ambulanslara kadar her yerde boy gösterecek. Gün gelecek, nerede olduğumuzu bilmek, saatin kaç olduğunu bilmek gereksinimimiz kadar doğal olacak.